

Tabáni temető

Észrevétlenül olvad össze utcával, gyöppel, étellel, mert már nincs se kerítése, se határfája.

Egy kis földpúp vakondtúrásnak rémlik, csak aztán veszi észre a sétáló, ki eltévedt, hogy gyermeksírhoz botlott.

Senkit se temetnek ide, évek óta. Lezárták mindörökre, mint könyvet, melyet teleírtak, az utolsó lapig. Nincs több hely.

Van-e ennél elhagyottabb, nyugalmasabb táj? A többi temető még zajong, izgalom fut át rajta, irodáiban sűrögnek-forognak. Sírjaik előtt zokognak. Itt nemcsak a halottak halottak, hanem maga a temető is.

Rekettyeággal kezében sétál a csósz, kívülem az egyetlen eleven ember. Ő is sütkérezik, hajadonfőtt az áprilisi verőfényben. Nem igazít útba. Tudja, hogy nem keresek semmit. A semmit pedig megtalálom nélküle is.

Egy fejfán ez áll: „M meghalt 1827. február 5-én.” I. Ferenc császár uralkodott akkor, a szent szövetség szabta meg a világ útját, és Kazinczy Ferenc még élt. Ha lenne ennek a halottnak ikertestvére, az ma a századik év felé járna. Ki is jöjjön ide?

„Gizella élt 7 évet. M meghalt 1848. március 15-én.” Kis, budai lány lehetett, ki semmit se hallott már a pesti ifjúság zajongásáról, az „esernyőforradalom”-ról. Hantját letaposták. De a természet, figyelmesen, vadgyöngyvirágot dobott a sírja mellé, meg egy csokor ibolyát. Gizella, aludj.

Sok a német fölírás. 1867-től kevesebb. Aztán inkább magyarul búcsúznak el az elhunytaktól. Selypítő, régies szavak, még magyartalan vonzatok, tele íráshibával, kőbe vésve, megörökítve. Évről évre haladva, sírről sírra lépve tudom meg, hogy tanult meg ez a város magyarul.

Itt óriás, sötét kőoszlop. „Emelte N. N. hű barátja.” Milyen régies és megható. Ki volt a hű barát? Szerény polgár vagy hivatalnok, ki minden elsején félretett egy pengőforintot, s nemsokára állt az emlék a jeltelen sír fölött. Ma csak milliomosok áldozhatnak így. Padot is tétetett a sír mellé,

hogy idejövet leüljön, és elgondolkozzon a boldog baráti órák múlandóságáról. Most ő is itt fekszik, vízszintesen.

Micsoda néma kétségbeesés, fullatag csönd mindenütt. Nem jajgat senki. Csak cserebogarak röpködnek. A fejfák és sírkövek pedig, melyek sokáig hiába vártak valamire, idegesen, türelmetlenül jeleket adnak.

Az egyik félrebillen, oldalt tartja két kinyújtott szárát, a föld felé bukva, mintegy keresve az egyensúlyt, hogy le ne essen. Ő sem sokáig védekezhet. Leroskad, akárcsak a többi.

Mások hátrafelé dőltek, az égre néznek, haragosan, ordítva. Meddig tart? Lehetséges ez? Ilyen?

Boldogabbak azok a sírkövek, melyek már összetörték vagy megsemmisültek, mint az, amelyik a még sejthető gyalogútra hullott, lapjával a földre. Nem látni rajta az aranyírását, csak a hátát. Mintha eltakarná arcát, a fájdalomtól részegen heverne a porban, szétvetett karokkal, és sírna, csöndesen.

Lenn a szerb sírok körül mégis van némi zaj. Gyermekek visonganak, tavaszi zsvivajjal. Betörték a gazdátlan temetőbe, és elfoglalták. Hiszen nálunk olyan kevés a játszótér, a gyöp. A halottak egészségesebb levegőben, üdőbb környezetben laknak, mint az élők.

Kisleányok kört formálnak egy sírnál és fürögnek. Hallom a régi gyermekverset: *Künn a bárány benn a farkas. Benn a farkas*, aki elvisz mindnyájunkat.

A fiúk hadműveleti állásokban helyezkednek el. Oszolnak, fölfejlődnek. Csatárok, földérítők, parancsőrtsztek rohannak szerte a temetőben. Egy kriptá tüzéségi megfigyelő. Vajon ki győz?

Egy kisfiú, nyolcéves, valahol kalapácsot szerzett. Ő nem játszik velük. Végignyúlik egy fehér sírlapon, melyet a nap langyossá melegített, és kalapácsával kopogtatja a csengő márványt. „Halló – mondja többször egymás után. – Halló.” Telefonál, le a mélységbe, fülét a sírlapra szorítja, és várja a választ.

(*Pesti Hírlap*, 1922. április 30. – H, 57–59. old.)